

PROTOKOL O LABORATORNÍ PRÁCI Z FYZIKY

Téma úlohy: Měření rychlosti zvuku ve vzduchu

Pracoval:

Třída:

Datum:

Teplota:

Tlak:

Vlhkost vzduchu:

Hodnocení:

Spolupracovali:

Téma: Měření rychlosti zvuku ve vzduchu.

Marin Mersenne (1588 – 1648), Francouzský Františkánský mnich, filosof a vědec byl prvním, kdo změřil rychlost zvuku ve vzduchu. Jeho přítel střílel z děla a on z větší vzdálenosti sledoval zpoždění mezi zábleskem u hlavně a okamžikem, kdy uslyší výstřel. Vzdálenost od děla neměřil přesně a čas určoval pomocí úderů svého srdce, protože neměl přesné hodiny. Jeho výsledek byl přibližně 430 m/s. Rychlost zvuku určíme dvěma různými metodami.

1. Měření rychlosti zvuku pomocí doby šíření.

Fyzikální podstata měření je stejná jako u Mersenna. Podstatný rozdíl je v použité měřící aparatuře a v přesnosti získaného výsledku.

Rychlost zvuku je dána vztahem:

$$v = \frac{s}{t}$$

s ... dráha uražená zvukovou vlnou za dobu t
 t ... doba šíření zvukové vlny

Postup měření:

1. Připravíme soupravu ISES k měření:
  - dva mikrofony ze soupravy ISES umístíme v určité vzdálenosti od sebe (alespoň 1,5m)
2. Svinovacím metrem změříme vzdálenost s mezi mikrofony.
3. Změříme dobu t , za níž zvuk dorazí od jednoho mikrofonu k druhému:
  - spustíme ISES a dvěma předměty o sebe bouchneme co nejbližší jednoho z mikrofonů
  - ze zobrazených údajů odečteme dobu šíření zvuku mezi mikrofony

Pro určení doby t využijeme tzv. odečet rozdílu, který je označen trojúhelníkem na liště pro zpracování dat.
4. Měření opakujeme alespoň pětkrát pro různé vzdálenosti mezi mikrofony. Naměřené hodnoty zapisujeme do tabulky a zpracujeme je standardním způsobem.
5. Výsledky porovnáme s hodnotou uvedenou v MFCHT.

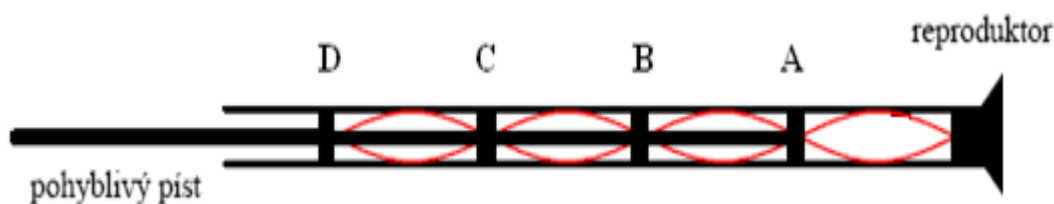
Měření a zpracování výsledků:

Číslo měření	$\frac{s}{10^{-2}m}$	$\frac{t}{s}$	$\frac{v}{m \cdot s^{-1}}$	$\frac{\Delta v}{m \cdot s^{-1}}$
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
Σ	-	-		
$\emptyset$	-	-		

Závěr:

2. Měření rychlosti zvuku pomocí Kundtovy trubice.

Zvuková vlna o frekvenci f a o vlnové délce λ se šíří od zdroje zvuku, kterým je reproduktor, k pohyblivému pístu, od něhož se odráží. Interferencí vlny původní a vlny odražené vzniká stojaté zvukové vlnění. Rezonanční zesílení amplitudy stojatého zvukového vlnění v trubici nastane, když píst umístíme v uzlu stojaté vlny (polohy A, B, C, D na obrázku). Vzdálenost mezi sousedními uzly je rovna $\lambda/2$. Rezonanční zesílení zvuku lze registrovat různými způsoby. Píst naší Kundtovy trubice je opatřen gumovou hadicí, jejíž konec přiložíme co nejbliž k uchu a rezonanční zesílení uslyšíme. Pro měření je nutné zajistit tiché prostředí bez rušivého hluku – použijeme přípravnou pokusů.

Rychlost šíření vlnění je dána vztahem:

$$v = \lambda \cdot f$$

Frekvenci f zvuku odečteme na stupnici generátoru zvukových vln a vlnovou délku určíme z naměřených poloh uzlů stojaté vlny.

Postup měření:

- Po zapnutí měřicí aparatury zjistíme frekvenci f zvukového signálu.
- Změříme vlnovou délku λ zvukového signálu:
  - posouváním pístu najdeme a nelihovou fixou, která jde ze skleněné trubice lehce setřít, označíme co nejméně rezonančních poloh A, B, C, D, ... a určíme průměrnou vzdálenost l mezi nimi.
  - vlnovou délku λ získáme jako dvojnásobek průměrné vzdálenosti sousedních rezonančních poloh l , $\lambda = 2l$
- Měření opakujeme alespoň 5krát pro frekvence: 600Hz, 800Hz, 1000 Hz, 2000Hz, 3000 Hz, ... Doporučujeme nejdříve experiment vyzkoušet pro vyšší frekvenci např. 2000Hz, „naučit se slyšet“ rezonanční zesílení a teprve potom měřit.
- Naměřené hodnoty zapsané do tabulky zpracujeme standardním způsobem.
- Výsledky porovnáme s hodnotou uvedenou v MFCHT a s hodnotou získanou předchozí metodou. Případné nesrovnalosti vysvětlíme.

Měření a zpracování výsledků:

číslo měření	$\frac{f}{\text{Hz}}$	$\frac{l}{10^{-2}\text{m}}$	$\frac{\lambda}{10^{-2}\text{m}}$	$\frac{v}{\text{m} \cdot \text{s}^{-1}}$	$\frac{\Delta v}{\text{m} \cdot \text{s}^{-1}}$
1.	600				
2.	800				
3.	1000				
4.	2000				
5.	3000				
Σ	-	-	-		
$\emptyset$	-	-	-		

Závěr: